

Po již připomínaném *Katalogu*, který prezentuje celkem 42 tabulek s množstvím kreseb či fotografií stavebních prvků včetně jejich profily, následují dva stručné příspěvky vztahující se k předběžnému posouzení stavebního kamene (Jan Zavřel) a ke geometrii středověké klenby „krypty“ hradištského kláštera (Jan Dolista). Tento text je doplněn prostorovými modely a vyobrazením výškových poměrů klenb se zakreslením vrstevnic, vektorizovaných diagonál a čel klenb. Slovo závěrem, formulované za autorský kolektiv editorem sborníku, je výstižným shrnutím a propojením poznatků všech uvedených studií.

Ačkoli sborník *Cisterciácký klášter Hradiště nad Jizerou* nevyznáá čtivostí, jde o precizní představení dostupného materiálu a jeho střizlivou interpretaci. Přes drobné nedostatky v podobě četnějších překlepů a množení některých informací je jisté, že sborník nalezne významné místo nejen v poznání architektury kláštera Hradiště, ale i jako pomocník při hledání analogií u řady dalších lokalit.

MARTINA KUDLÍKOVÁ

Staré stezky. Sborník příspěvků z konference o výzkumu starých komunikací. Prachatice 9.–11. 6. 2010, edd. František KUBŮ – Marek PARKMAN, Prachatické muzeum, Prachatice 2015 (= Zlatá stezka, Supplementum 1)

164 s., ISBN 978-80-87421-18-5

Publikace vzešlá z konference konané v roce 2010 v Prachatickém muzeu ukazuje, jak některé typy výstupů mohou být antikvované rychleji, než je tomu u historiografie obvyklé. Když pročítáme jednotlivé příspěvky, vytištěné pět let po jejich prezentaci, vidíme, že některé dílčí údaje již v době vydání sborníku neplatily. Výzkum starých komunikací je velmi dynamický a rychle se v něm rozvíjí interdisciplinární spolupráce; nadto jde o téma, jemuž se větší pozornosti dostává relativně krátkou dobu, proto dosud nedošlo k ustálení užívané terminologie. Řada studií tak seznamuje čtenáře s dosud nezažitými metodami výzkumu, charakteristikami některých zdrojů informací a zabývá se technikou práce (texty Jana Martínka, Petra Nového či Ivy Košatkové), jejíž podoby se mezitím již změnily. V bilancování o výhledech výzkumu Zlaté stezky od Františka Kubů a Petra

Zavřela se tak např. dočteme o možnostech lidarového snímkování krajiny, které bylo v roce 2010 k dispozici jen pro bavorskou část Šumavy. Dnes máme k dispozici jeho pokročilejší generaci v lepším rozlišení pro celou Českou republiku, která je dostupná online; zkušenost s možnostmi a limity lidarového snímkování je navíc nesrovnatelně větší.

Ve sborníku se spolu setkávají dnes již překonané představy o průběhu historických cest v trasách říčních údolí, „dovozovaných“ na základě rozmístění datových depotů (Ondřej Chvojka), a relevantní rekonstrukce tras cest na základě jejich pozůstatků v krajině, její celkové dispozice, podoby hydrografické sítě, důkladné interpretace písemných pramenů a zohlednění dalších důležitých zdrojů informací (zejména příspěvek autorské trojice Dušan Cendelín – Pavel Bolina – Dušan Adam).

Sborník dnes již v mnohém přibližuje spíše genezi bádání, než že by jednotlivé příspěvky byly zdrojem spolehlivých informací. Ty byly v některých případech zpřístupněné po dalším výzkumu lépe a v širším kontextu.

TOMÁŠ KLIMEK

Milešov ve středověku a novověku, ed. Jakub PÁTEK, Albis international – Univerzita J. E. Purkyně – Národní památkový ústav, ÚOP v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 2015

270 s., ISBN 978-80-86971-52-0 (Albis), 978-80-7414-775-3 (UJEP), 978-80-85036-63-3 (NPÚ)

Třináct studií z pera čtrnácti autorů zaměřilo svoji pozornost na dějiny a památky obce Milešov v srdci západní části Českého středohoří a jejího neblížešího okolí. V minulosti šlo o významnou lokalitu, o čemž svědčí i skutečnost, že se dle ní celá západní část pohoří nazývá Milešovským středohořím. Časově kniha pokrývá období od raného středověku až přibližně do poloviny 19. století, přičemž v centru pozornosti autorů je doba vlády rodů Kapliřů ze Sulevic a jejich nástupců Hrzánů z Harasova, kdy došlo k radikální přestavbě milešovského zámku Antoniem della Porta a novostavbě barokního kostela sv. Antonína Paduánského

Nejstarší období regionu přibližuje Tomáš Velímský. V centru jeho pozornosti se ocitla tzv. Srbská či Chlumecká stezka a kolonizační aktivity z 12. a 13. století, které rovněž poskytují průhledy

do světa rané šlechty v kraji. Na konci 14. století se již objevují šlechtici s predikátem z Milešova, kteří náleželi k rodu Kaplírů ze Sulevic. Jim je věnován další příspěvek od Michaely Hrubé, který představuje stručný přehled dějin rodu od 14. století až do jeho vymření na konci 17. století se zvláštním důrazem na panství Milešov a postavu známého barokního válečníka Kašpara Zdeňka Kaplříře. S ohledem na své badatelské zaměření se Hrubá zaměřila více na 16. a 17. století, i tak se ale jedná o dosud nejrozsáhlejší publikovaný odborný text o rodu Kaplírů, částečně vycházející z rozsáhlé rigorózní práce Petra Kozojeda (2009).

Na historii Kaplírů navazuje přehled o dějinách rodu Hrzánů od Jakuba Pátka, Martina Baruse a Evy Ublové. I když je text zaměřen na osudy členů rodu v 17. a 18. století, kteří dokonce jako dědicové Kaplírů přijali jejich jméno, jsou krátce připomenuty i počátky rodu v pozdním středověku, spjaté s hrádkem Harasov u Kokořína. Dějiny duchovní správy na Milešovsku od Martina Baruse se středověku dotýkají také velmi málo, neboť až do 17. století nebyl Milešov samostatnou farností a neměl kostel. Duchovním centrem kraje byl ve středověku kostel v Medvědicích (cca 3 km od Milešova), o němž se ze středověku dochovalo pouze několik zpráv z erekčních a konfirmačních knih a register papežských desátek.

Posledním pro medievistu zajímavým příspěvkem v knize je článek Ivana Peřiny o hradech Milešov a Ostrý. Popisy hradů jsou zaměřeny stavebněhistoricky a v hledáčku autora se nachází zejména jejich terénní situace, přístupová komunikace, dispozice a charakter opevnění i další zástavby. Poznání milešovského hradu komplikuje skutečnost, že mladší přestavby téměř zcela pohltily vše starší, a tak je nejvýraznějším pozůstatkem hradu bergfrit, utopený mezi budovami mladšího a staršího zámku, jenž může mít také částečně středověký původ. Pokud však tzv. starý zámek vznikl až později, pak o obytné složce hradu nelze za současného stavu poznání nic říci. Patrně tedy šlo o menší hrad bergfritového typu podobný hradu v blízké Skalce, popřípadě zmenšenou napodobeninu nedalekých Kostomlat.

Lépe poznatelným hradem se jeví Ostrý, hrad dvoudílné dispozice, který má svůj původ v čase husitských válek. Ostrý byl převážně pevností, o čemž svědčí poloha hradu i existence dvou velkých polygonálních bašt. Archeologicky se zde nepodařilo doložit jakoukoliv obytnou stavbu, která buď mohla beze stop zaniknout, anebo zde vůbec nikdy nebyla, což je však v rozporu s písemnými prameny, v nichž se majitelé sídla podle

hradu psali. To však podle Peřiny nic neznamená, neboť vlastníci tohoto hradu nezřídka ve svém predikátu uváděli dvě lokality. Jedna tedy mohla být jejich sídlem a druhá sloužila pouze coby úkryt v případě války. Jako analogické případy uvádí hrady Ralsko a Ronov, kde jejich vlastníci rovněž sídlili v pohodlnějších sídlech pod hradními vrcholy.

JAN BOUKAL

Aleš POSPÍŠIL, *Sedlec. Příběh podivuhodného místa Kutné Hory, Nadace Kutná Hora – památka UNESCO, Kutná Hora 2015*

204 s., ISBN 978-80-906297-0-7

Graficky přitažlivá publikace kutnohorského památkáře Aleše Pospíšila nemá ambice být výhradně odbornou knihou. Je zaměřená spíše na širší veřejnost a jejím cílem je přiblížit dnešní představy o stavebním vývoji cisterciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory. Plně to platí zejména o textovém doprovodu, který přináší základní informace z dějin kláštera s důrazem na přístupnost laickému čtenáři. Hlavní přínos knihy ale spočívá v obrazové složce, která sumarizuje výsledky dlouhodobého odborného výzkumu lokality a prezentuje je vizuálně srozumitelnou formou.

První část knihy se zaměřuje na charakter lokality před založením kláštera. Barevné mapky promítnuté na šedý podklad dnešního půdorysu budov kláštera i tabákové továrny a digitální rekonstrukce z ptáčích perspektivy naznačují, jak mohla vyhlížet ves Sedlec v první polovině 12. století, byť je třeba být opatrnější k přijetí představy o pravidelném uspořádání jejího intravilánu a plůžiny. Existence románského kostela, staršího než klášter, je naopak přijímaná poměrně často.

V dalších oddílech autor stejným způsobem prezentuje působivé představy o románské podobě kláštera a konventního chrámu a zejména pak gotickou přestavbu opata Heidenreicha, kde může ve větší míře využít dodnes dochované konstrukce katedrály a hřbitovního karneru. Digitální rekonstrukce včetně interiéru a dnes již nedochovaných gotických kleneb jsou doplněny zdařilými rekonstrukčními kresbami exteriéru nejvýznamnějších staveb. Následující kapitoly přinášejí přehled stavebního vývoje areálu od devastace za husitských válek, přes barokní obnovu opatem